

Bananengeneratie
‘Weg met hardnekkige
mythes over Aziaten’

14

Onthaald als popster

De Oekraïense president Zelensky sprak dinsdag via een livestream met studenten. ‘We willen de waarden van Europa beschermen’

Praat erover Het grootste misverstand over zelfmoord is dat je het er niet over kunt hebben, zeggen experts.

4

AI Hoe bestuurders verliezen van Big Tech

Digitale dubbelgangers Filosoof Elize de Mul onderzocht de gevolgen van wraakporno, selfies en memes. ‘Het enige wat “Hide the Pain Harold” nog kon doen toen hij door iedereen werd herkend, was zijn roem internaliseren: door de meme te worden, kon hij controle en regie terugkrijgen’

10

Afgehaakt Soevereine burgers betalen niets

Verlaagd bsa toch nog niet controversieel

Tegen verwachting is het plan van onderwijsminister Dijkgraaf voor het verlagen van het bindend studieadvies naar dertig punten niet controversieel verklaard door de Tweede Kamer.

DOOR VINCENT BONGERS

Demissionair minister Robbert Dijkgraaf (hoger onderwijs) wilde onder ander een bsa van hoogstens dertig punten invoeren. De vaste Kamercommissie Onderwijs, Cultuur en Wetenschap stemde er vorige week echter met een kleine meerderheid voor het controversieel verklaren van dit plan. Met als gevolg dat het voorstel pas op de Kameragenda komt als er een nieuw kabinet is aangetreden. De Universiteit Leiden heeft een bsa van 45 punten. Zowel het Leidse college van bestuur als de universiteitsraad zijn fel tegen de plannen van de minister. De studentenorganisaties tsvb en ISO zijn juist voor. Het commissiebesluit moest echter afgelopen dinsdag nog met een stemming in de Tweede Kamer worden bekrachtigd. Maar doordat Kamerlid René Peters (CDA) per ongeluk verkeerd stemde, zijn de plannen niet langer controversieel verklaard.

'Ja, dat klopt, ik heb dat verkeerd gedaan', gaf hij toe in het AD. Volgens Peters kan hij zijn blunder nog rechtzetten tijdens de procedurevergadering van de Kamercommissie. Als dat lukt, zal de Kamer op 26 september opnieuw stemmen over het controversieel verklaren van de bsa-plannen.

Het wetsvoorstel internationalisering van Dijkgraaf staat niet op de lijst van controversieel verklaarde Kamerstukken. De minister wil het aantal internationals aan Nederlandse universiteiten beperken.

De instellingen krijgen de mogelijkheid om een numerus fixus in te voeren op Engelstalige trajecten. Ook mag er een maximum worden gesteld aan het aantal studenten van buiten de Europese Economische Ruimte (alle EU-landen plus Liechtenstein, Noorwegen en IJsland).

Daar zijn de universiteiten voorstander van, blijkt uit een reactie van universiteitenkoepel UNI op het wetsvoorstel. Grote bezwaren hebben ze echter tegen de taalplannen van Dijkgraaf. De minister wil dat tweederde van de bachelorcolleges in het Nederlands wordt gegeven, tenzij er zwaarwegende redenen zijn omdat niet te doen.

Ook moeten de universiteiten in 'anderstalige' bachelors vijf studiepunten besteden aan het bevorderen van Nederlandse taalvaardigheid. In de master gaat het om twee studiepunten. 'Er is onvoldoende deskundig personeel beschikbaar om alle studenten het genoemde aantal uren taalonderwijs te geven', schrijft UNI. echter. 'Dat geldt zowel voor het geven van Nederlandstalig onderwijs in sectoren waarin het aantrekken van voldoende wetenschappelijk personeel nu al lastig is, als het aanbieden van Nederlands als nieuwe taal.' Ook benoemt de overheid zich door de verplichte taallessen met het curriculum van de universiteiten. 'Dit is een stevige ingreep in de autonomie van universiteiten die direct negatief zal uitwerken op de onderwijskwaliteit.' Verder ziet UNI in het wetsvoorstel 'onoverkomelijke knelpunten in de uitvoerbaarheid'. De wet is 'onvoldoende uitgewerkt om het effect ervan te kunnen overzien, de geschetste tijdspaden zijn volstrekt onhaalbaar, het benodigde personeel zal onvoldoende geworven kunnen worden, en met het implementeren van alle maatregelen zullen veel hogere kosten gemeoid gaan dan wordt geraamd.' De Tweede Kamer moet nog debatteren en stemmen over het wetsvoorstel.

Via een livestream sprak de Oekraïense president Volodymyr Zelensky dinsdag met studenten van de Universiteit Leiden en de Haagse Hogeschool. 'We moeten de waarheid blijven vertellen.'

DOOR ANOUSHKA KLOOSTERMAN
FOTO UNIVERSITEIT LEIDEN

‘Sommige landen erven vrijheid, andere vechten ervoor’

Oud-Navobaas Jaap de Hoop Scheffer is bezig met zijn introductietoespraak, als op de twee grote schermen achter hem het beeld verspringt. Een groep soldaten in groene camouflagepakken loopt een grijze, witverlichte ruimte binnen. Vanuit die plek zal de Oekraïense president Volodymyr Zelensky straks honderden studenten toespreken. Het beeld duurt nauwelijks een seconde en blijft onopgemerkt door De Hoop Scheffer, die vertelt over de 'uitdagingen' van 'deze ene persoon, één mens, die toevallig president van Oekraïne is' en een 'land in oorlog' moet leiden. 'A special day', noemt hij het op een onbewaakt moment tijdens de pauze, waarin zijn microfoon nog aanstaat. Met een prima opkomst: 'Ik heb wel eens voor kleinere zalen gestaan.' In de grootste zaal van het Wijnhavencomplex is alles tot in de puntjes is voorbereid op het hoge digitale diplomatieke bezoek. Vrijwel alle stoelen zijn bezet, een omvangrijk boeket met gele en blauwe bloemen staat perfect gepositioneerd in het camerabeeld van de livestream. Er is een videoverbinding met de Haagse Hogeschool, waar ook honderden studenten zitten te wachten.

Als Zelensky uiteindelijk in beeld verschijnt, in legergroen T-shirt, een zwart armbandje om zijn linkerpols, achter een wit bureau voor een grijze muur, wordt hij ontvangen als een popster. Het gejuich barst los in de collegezaal.

In zijn toespraak, die simultaan wordt vertaald naar het Engels, benadrukt hij het belang van eigen keuzes maken, maar ook om uit je bubbel te stappen en samen te werken. Dat geldt ook voor landen. 'Elk land heeft een mate van vrij-

heid. Sommige landen hebben het geërfd, andere moeten ervoor vechten, maar het mag nooit als vanzelfsprekend worden gezien. 'Er breekt een bijzondere fase aan, die niet alleen gaat over onze vrijheid in Oost-Europa, maar ook of genocide-politiek het nieuwe normaal wordt. Dat is wat Rusland probeert: van genocide iets op de achtergrond maken, zodat het niet zo schokkend is, maar dagelijkse praktijk wordt. En is de wereld er gezamenlijk tegen? Nog niet, en niet helemaal. Saamhorigheid bouwen, nieuwe bondgenootschappen smeden, dat is waar we mee bezig zijn.' Een student van de Haagse Hogeschool vraagt naar het verzoek van Oekraïne om versneld bij de EU te mogen. Wat zijn daar de voordelen van? 'Het is een win-winsituatie', antwoordt Zelensky. 'We hebben een sterk leger dat de waarden van Europa wil beschermen. Dat doen we al, niet in woorden, maar in daden. Dat blijven we in de toekomst ook doen. Er is niet zo'n sterk leger in het oosten van Europa.'

‘Het was moeilijk om landen die in een andere bubbel zitten aan onze kant te krijgen’

Ook is het land goed voor de voedselvoorziening, vervolgt Zelensky. 'Ook al blokkeert Rusland de Zwarte Zee, we zijn nog steeds bereid om Europa te voeden en te helpen – wat we ook bij Afrikaanse landen doen.' Een andere student vraagt hoe Oekraïne de informatieoorlog aanpakt. Opnieuw waarschuwt Zelensky voor het gevaar van bubbels. 'Toen ik president werd, had ik al ervaring met filmproductie en media. Ik was me ervan bewust dat we de informatieoorlog tegen Rusland aan het verliezen waren. Niet alleen in Oekraïne, ook in andere landen. We hebben onze eigen markt opgeschoond, maar dat is niet genoeg. Het was heel moeilijk om andere landen aan de kant van Oekraïne te krijgen, omdat die in een andere bubbel zitten. Dat is schadelijk en je moet ertegen blijven vechten. We moeten de waarheid blijven vertellen. 'We hebben onze deuren geopend en zijn dankbaar voor journalisten die vanaf dag één bij de oorlog waren. Ook zijn sommige landen Russische staatsmedia gaan weren vanwege de sancties. Wij spreken daar een rol in, omdat we kunnen aanwijzen welke kanalen de publieke opinie beïnvloeden door constant leugens te verspreiden.' Het bezoek van Zelensky eindigt met een selfie: honderden studenten draaien zich om en maken een foto met de president op de achtergrond, die een beetje ongemakkelijk glimlachend zijn rechterhand opsteekt. Als hij is uitgelogd, kondigt hoogleraar Alanna O'Malley aan dat er nog een paneldiscussie volgt. 'Ook al is dit wel een tough act to follow', geeft ze toe.

De tweet ‘ik hoop dat je kapot gaat’ deed me niks, mijn collega’s reactie wel

Voor wetenschappers die nog geen goede vooremens hadden voor komend academisch jaar, heeft Femke Halsema wel een suggestie: deins niet terug voor het ongemak, en durf je te mengen in het publieke debat. 'Het antwoord op geschreeuw, op 'alternative facts', op technocratie, op de dominantie van identiteitspolitiek, is niet om het publieke debat verder te laten verwezen, maar juist om het te betreden', sprak ze vorige week bij de opening van het academisch jaar in Amsterdam. Preach! Dacht ik toen ik de rede teruglas in de krant. (Voor de boomers: 'preach', dat is een uiting waarmee jongeren aangeven dat ze het ergens roerend mee eens zijn. Voor de jongeren: een krant, dat is een soort nieuwswebsite maar dan van papier.) Met haar oproep aan academici om het publieke debat te verrijken, niet in de hoedanigheid van alles- of beterswetters maar nadrukkelijk in de geest van 'nieuwsgierigheid, twijfel en openbaarheid', slaat Halsema wat mij betreft de spijker op zijn kop.

Als wetenschapper die zich ook wel eens in het publieke debat heeft gemengd, ben ik bekend met zowel de zonnzijde als de schaduwkant van zulk engagement. Voor mij openbaarden beide zich voor het eerst tijdens de coronacrisis, waarin ik me als politiek filosoof kritisch uitsprak over de technocratische manier waarop de overheid op de pandemie reageerde – een handelswijze waar ook Halsema zich in haar speech nu expliciet tegen keert (wederom: preach!). In de hoogtijdagen van corona kon ik na een mediaoptreden stevast rekenen op veel leuke reacties van lieve mensen die het met me eens waren, en interessante reacties van lieve mensen die het me oneens waren. Maar ik kreeg via social media ook commentaren als: 'Hadden jullie niet een wetenschapper aan het woord kunnen laten in plaats van deze onkundige onbenullige dame, wat een trieste vertoning', afkomstig van @freddiejansen. En, iets minder onschuldig: 'ik hoop dat je er kapot aan gaat als je het krijgt', van @gerechtigheid21 (nomen non est omen, in dit geval). Mijn bereidheid om me in het publieke debat te mengen heeft nooit echt geleden onder zulke 'feedback' – maar dat komt mede doordat ik nooit

noemde een meer senior collega-politicoloog aan een andere Nederlandse universiteit mijn kijk op de coronazaak 'dom' en 'zielig'. Hij plaatste er een foto bij van Melania Trump gehuld in een jas met de opdruk 'I really don't care' – ik straalde met mijn optredens eenzelfde soort 'vibe' uit, vond hij. Om de oprispingen van @freddiejansen en @gerechtigheid21 heb ik nooit een nacht minder geslapen. Na het bericht van de collega daarentegen vroeg ik me wel degelijk een moment af of ik in het belang van mijn academische carrière voortaan niet beter mijn mond kon houden (om die vraag overigens al snel met 'nee' te beantwoorden en de collega per ommegaande mijn meest recente publicatie over het betreffende thema toe te sturen). Dat juist ook reacties van binnen de academische gemeenschap van grote invloed kunnen zijn op de vrijheid van wetenschappers in het publieke debat bleek twee jaar geleden al uit een enquête van ScienceGuide, tevens aangehaald door Halsema. Daarin gaf bijna de helft van de respondenten aan wel eens geïntimideerd te zijn na deelname aan het publieke debat. En heus niet alleen door 'anonieme Twittertrollen en boze briefschrijvers': 39 procent van de ondervraagden had ook intimidatie ervaren door 'personen binnen de onderzoeksgemeenschap'. Willen we dat academici zich vrij voelen om zich in het publieke debat te mengen, dan moeten we dus niet alleen vragen om bescherming van wetenschappers tegen booswichten van buiten, maar ook binnen de academische gemeenschap een cultuur koesteren waarin we met elkaar van overtuiging mogen verschillen; waarin we erkennen dat ware kennis en inzicht juist ontstaan uit het gesprek dat voortkomt uit die diversiteit aan perspectieven. 'Grote, echte problemen', in de woorden van Halsema, 'verdiene een openbare zoektocht naar waarheid, naar begrip, naar consensus door het ongemak van tegengestelde en afwijkende stellingnamen toe te laten en elkaar daarover kritisch te bevragen'. Kortom, 'omarm het ongemak'. Preach!

daadwerkelijke bedreigingen of bakken haatmail heb ontvangen. Ik kan me goed voorstellen dat dat anders zit voor collega's die zulke ernstige intimidatie wel ten deel is gevallen. Paradoxaal genoeg werd mijn eigen zin om me als wetenschapper te engageren met 'de buitenwereld' eigenlijk nog het meest beïnvloed door de blik die ik ervoer van 'de binnenwereld' – door de reacties die ik kreeg, of verwachtte te krijgen, vanuit de academische gemeenschap zelf. Ook deze reacties vielen uiteen in fijne steunbetuigingen, boeiende tegenwerpingen, en commentaren van de guerdere soort. Op Twitter

Josette Daemen is promovendus aan het Instituut Politieke Wetenschap van Universiteit Leiden

Praten over suicide kan niet luid genoeg

Het is een misverstand dat praten over zelfmoord iemand op ideeën kan brengen, zeggen experts. ‘Onderschat niet hoeveel verschil je kan maken door er op het donkerste moment van de nacht voor iemand te zijn.’

DOOR TAMAR TROS

‘E lke veertig seconden sterft er iemand op de wereld aan zelfmoord’, opent hoogleraar veiligheid en interventies Marieke Liem. ‘In Nederland ligt het aantal op ruim vijf mensen per dag.’ De Spaanse Trappen in Wijnhaven zitten dinsdag vol studenten die zijn gekomen om te luisteren naar drie professionals die een lezing geven over zelfmoordpreventie als deel van de globale suicide preventieweek. Voor aanvang krijgt elke student, inclusief nietsvermoedende pauzehouders, een gouden lintje in handen gedrukt dat ze op hun borst kunnen spelden en waarmee ze hun steun kunnen betuigen voor de aanpak van de groeiende epidemie. Door de constante doorstroom van studenten rond de trappen is het rumoerig, maar het kan bewegingswetenschappen en epidemioloog Saskia Méréle niet luidrechtig genoeg zijn: ‘Het is heel bijzonder, we staan echt *out in the open*. Dit is precies de manier waarop we het taboe kunnen doorbreken.’ Maar de cijfers hakken erin. Als Méréle de Nederlandse statistieken uiteenzet, is de menigte in één klap muisstil. In de afgelopen twintig jaar is het percentage jongeren en jongvolwassen die zelfmoord plegen verdubbeld. In 2022 was één op de drie sterfgevallen een tiener, en één op de vijf een twintiger. Naast de harde feiten besteedt Méréle ook aandacht aan opvallende trends in het onderzoek omtrent suicides onder jongeren in Nederland. Er is bijvoorbeeld sprake van een genderparadox: vrouwen doen sneller zelfmoordpogingen, maar mannen zijn vaker succesvol. Er sterven momenteel twee keer zoveel mannen als vrouwen aan zelfdoding, mede doordat mannen vaak een hogere drempel ervaren om over problemen te praten en hulp te zoeken. De laatste slide van haar PowerPoint moet de

mannen in de zaal een hart onder de riem steken. Naast een lief kattenplaatje verschijnt in dikke roze letters een citaat uit de nieuwe Barbie-film: ‘I am Kenough.’ Manager hulpverlener bij 113 Zelfmoordpreventie Maryke Geerdink gaat in op hun strategie voor het voeren van telefoon- en chatgesprekken met wanhopige hulpzoekenden. Deze hulplijn is vierentwintig uur per dag en zeven dagen per week bemand met getrainde vrijwilligers die klaarstaan om suicidale mensen ondersteuning te bieden. Nadat zij checken of de hulpzoekende veilig is, proberen ze in een gesprek te zoeken naar iemands redenen voor suicidale gedachten en gezamenlijk een oplossing te vinden.

*‘Alles wat je kunt
doen, is beschikbaar
zijn en luisteren’*

‘Of iemand wel of niet besluit die vervolgstap te zetten is en blijft hun eigen keus’, aldus Geerdink. ‘Niemand anders is daar verantwoordelijk voor. Alles wat wij – en jullie – kunnen doen, is beschikbaar zijn en luisteren.’ Dat is belangrijker dan advies geven, legt ze uit: ‘Probeer oprecht benieuwd te zijn naar iemands verhaal en laat de ander de controle behouden.’ Het grootste misverstand dat het taboe op zelfmoord in stand houdt, is dat praten over suici-

dale gedachten negatieve gevolgen zou hebben. Naasten (of zelfs hulpverleners) zijn bang dierbaren op ideeën te brengen of bestaande fantasieën te versterken, terwijl degenen die met suicidale gedachten kampen zich tot last van hun omgeving voelen en geen andere uitweg meer zien. Als geen van beide het essentiële gesprek begint, blijft die vicieuze cirkel in stand. ‘Vragen naar suicidale gedachten zal nooit iemand op ideeën brengen als diegene er niet al zelf mee bezig was’, drukt Geerdink iedereen op het hart. ‘Het zal iemand alleen maar helpen om zich open te stellen. Onderschat niet hoeveel verschil je kan maken door er in het donkerste moment van de nacht voor iemand te zijn.’

Denk jij aan zelfdoding? Je bent niet alleen. Neem contact op met 113 Zelfmoordpreventie via www.113.nl of bel 113 (lokaal tarief) of 0800-0113 (gratis).

Campagnebeeld van 113. ‘Probeer oprecht benieuwd te zijn’

Innovatieprijs voor nieuwe leerlijn suicidepreventie

Dit academisch jaar gaat er een nieuwe leerlijn van start op vijf universiteiten die geheel in het teken van zelfmoordpreventie staat.

Deze modules zijn ontwikkeld door onder andere universitair docent Joanne Mouthaan, die hiervoor onlangs de Casimirprijs (voor onderwijsinnovatie) kreeg uitgereikt. ‘Het onderwerp is van zo’n groot maatschappelijk belang dat het echt vast in alle psychologieopleidingen moet komen’, vindt Mouthaan. ‘Iedereen die uiteindelijk in de GGZ een baan krijgt moet hierin voldoende opgeleid zijn.’ Aan de hand van teksten, filmpjes en casussen leren studenten over de oorsprong van suicidale gedachten en hoe je in de praktijk omgaat met iemand die deze gedachten ervaart. ‘Door de interactieve elementen is het heel praktisch en laat je de student het echt zelf doen’, aldus Mouthaan.

De leerlijn wordt nu, na een proefperiode van een jaar, voor het eerst binnen de bachelor- en masteropleiding psychologie gegeven. In de vervolgopleidingen start nu de proefperiode, zodat uiteindelijk het lesmateriaal over suicidepreventie als rode draad door de gehele opleiding loopt. ‘We willen dat behandelaren zich zelfverzekerd voelen’, zegt Mouthaan. ‘Tot nog toe vinden veel van hen het spannend. Dit komt doordat ze simpelweg te weinig kennis hebben vergaard of het te versnipperd aangeboden hebben gekregen.’ Wat essentieel is in de omgang met mensen die suicidale gedachten ervaren is het onderwerp bespreekbaar maken, benadrukt Mouthaan. De drempel die veel hulpverleners weerhoudt om het gesprek te beginnen, is misplaatst. ‘Vraag iemand ernaar. Dit maakt het niet erger, maar lichter.’

‘Er komen moeilijke beslissingen aan’

De Faculteit Geesteswetenschappen worstelt – net als andere faculteiten – met een begrotingstekort, blijkt uit een interne mail die het faculteitsbestuur naar alle medewerkers stuurde.

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK

‘Het faculteitsbestuur informeert jullie graag over een belangrijk onderwerp dat momenteel speelt, namelijk het financiële vooruitzicht van de faculteit voor de komende jaren’, begint de mail van het faculteitsbestuur aan alle medewerkers. Aanleiding is een begrotingstekort voor 2024, en ‘ook voor de jaren daarna zien we een negatief financieel beeld’. Oorzaken: studenten halen minder studiepunten, het aantal promoties neemt af en de loonkosten zijn gestegen door de nieuwe CAO. Verder voorziet het bestuur dat een daling van het aantal studenten vanaf 2025 invloed gaat hebben op de begroting. ‘Na een periode van groei zien we een terugloop die groter is dan voorzien.’ Vorige week bleek dat de faculteiten van rechten en sociale wetenschappen ook met een begrotingstekort kampen. In een interview lichten decaan Mark Rutgers en portefeuillehouder bedrijfsvoering Saskia Goedhard de situatie toe.

Waarom besloot u medewerkers nu al op de hoogte te stellen?
Rutgers: ‘Omdat ze recht hebben op deze informatie. En tegelijk om aan te geven dat we nu serieus moeten bijsturen, anders krijgen we een te groot probleem.’

Wat is het begrotingstekort bij Geesteswetenschappen voor 2024?
‘In de conceptbegroting is dat 2,7 miljoen euro. We hebben te maken met teruglopende studentenaantallen, loonstijgingen door de nieuwe CAO, inflatie en minder promoties. We hebben veel buitenpromovendi, maar op onze faculteit zie je het aantal promoties het sterkst teruglopen. De verwachting is dat dat de komende jaren niet terugveert.’

Goedhard: ‘Ook hebben we te maken met oplopende kosten voor de gezamenlijke dienstverlening van de universiteit, zoals expertisecentra rond ICT. Een ander punt is dat ook bij ons de studenten minder punten halen dan voor corona. Minder studiepunten betekent minder financiering.’

Rutgers: ‘Gaan ze weer op het niveau studeren van voor corona: 39 punten per jaar halen, in plaats van 35 nu? Vier studiepunten maalt achtduizend studenten, dat is een hoop geld dat we mislopen. Daar komt nog bij dat we de studentenaantallen zien dalen, omdat er minder leerlingen van de middelbare school af komen.’

Waren deze oorzaken niet te voorzien?
‘We wisten niet wat er uit de CAO-onderhandelingen zou komen. Ook weten we niet of we voor die loonstijgingen een compensatie van het Rijk krijgen, terwijl we nu juist meer mensen in vaste dienst hebben. Daardoor wordt de ruimte om dingen op te vangen kleiner. Daarnaast was de sterkte van de inflatie niet te voorzien, en die zal eerder toedanken afnemen. Het dalende aantal promoties hadden we al helemaal niet voorzien.’ Goedhard: ‘We zijn er op tijd bij, we hebben een reserve waarmee we de komende twee jaar tekorten kunnen opvangen.’ Rutgers: ‘De reserve bedraagt ongeveer 11 miljoen euro.’ Goedhard: ‘We gaan de komende tijd een analyse maken en kijken aan welke knoppen we kunnen draaien.’

De faculteitsraad klaagt al langer dat u maar reserves blijft oppotten, ver boven de norm die het college van bestuur heeft opgelegd, en dat de faculteit scherper aan de wind moet varen. Komt dat oppotten achteraf goed uit?
Rutgers: ‘De opmerkingen waren terecht en kregen we niet alleen van de raad maar ook van het college te horen. Maar nu, achteraf, ben ik blij. Anders hadden we maar één jaar de tijd gehad om bij te sturen.’

Is een verdere reductie van het aantal vakken een van de manieren? Dat is al jaren uw wens, maar in april bleek dat project - de zogeheten programmanormen - nog erg weinig te hebben opgeleverd.
‘Ja, die programmanormen zullen we nog harder nodig hebben. De faculteitsraad wilde nadrukkelijk dat we strenger werden. Dat kan resulteren in minder kleine vakken en meer grote, want vakken zijn kostbaar.’ Goedhard: ‘Maar dat is wel een complexe operatie. Voor curriculumveranderingen heb je tijd nodig.’

In maart werd bekend dat de opleidingen Duits, Frans en Nederlands nauwer moeten gaan samenwerken met dezelfde opleidingen elders in Nederland. Leidt dat nog tot een kostenverlaging?
Rutgers: ‘Dat is absoluut geen bezuinigingsoperatie. Sterker: dat maakt het eerder duurder. Docenten en examencommissies moeten veel afstemmen en heen en weer reizen, het vakkenaanbod en de roosters moeten worden afgestemd. Die samenwerking helpt ons niets voor de begroting, mijn angst is eerder het tegenovergestelde.’

Heeft het tekort nog gevolgen voor de Humanities Campus?
‘Nee, die budgetten zijn al toegekend.’

Het bestuur van de faculteit Sociale Wetenschappen heeft gezegd dat snijden in het personeelsbudget tot de mogelijkheden behoort. Is dat ook zo bij Geesteswetenschappen?
‘De primaire inzet is dat we niet hoeven te reorganiseren. Die onrust is heel slecht en die willen we niet. Wel vermoed ik dat we best zware keuzes moeten maken: bijvoorbeeld dat we minder mensen tijdelijk inhuren en meer bereidheid onder de staf moeten vinden om elkaars werk onderling op te vangen wanneer bijvoorbeeld iemand op sabbatical gaat. Iedere cent die we nu minder uitgeven, geeft over twee jaar minder problemen.’

Maar dat levert weer een hogere werkdruk op.
Goedhard: ‘De werkdruk wordt als heel hoog ervaren, dus dat kunnen we echt niet naast ons neerleggen. We moeten goed kijken naar het totale aanbod aan opleidingen en vakken. Als we met die programmanormen, bijvoorbeeld door die reductie van het aantal vakken, uren kunnen vrijspelen bij personeel, kunnen we op die manier hopelijk het werk van collega’s onderling opvangen. Daarbij is het uitgangspunt dat we de kwaliteit van onderwijs en onderzoek op niveau houden.’

Dus u overweegt minder tijdelijk personeel in te huren en vaste medewerkers het werk onderling te laten opvangen, maar de werkdruk mag niet verder oplopen én de kwaliteit van het onderwijs moet gelijk blijven. Dat kan toch niet?
Rutgers: ‘Het wordt niet makkelijk. Het personeel moet zich realiseren dat er moeilijke beslissingen aankomen. Wat die precies zullen zijn, gaan we de komende tijd uitzoeken. We maken ons zorgen, maar gaan hard aan de bak.’

Wereldwijd nemen techgiganten de macht over van overheden, voorspelt Richard Aldrich. De hoogleraar internationale veiligheid heeft weinig vertrouwen in regulering. ‘Er wordt over kunstmatige intelligentie gedacht alsof het een föhn of een broodrooster is.’

DOOR VINCENT BONGERS
FOTO ANP

Hoe Big Tech overheden uitholt

‘Cyberspace is het nieuwe slagveld.’ Dat zei Microsoft-baas Brad Smith vijf jaar geleden tijdens een groot internationaal congres over IT-beveiliging. Eerder hadden hackers gevoelige informatie van Sony Pictures gestolen en openbaar gemaakt, van salarissen tot nog niet uitgebrachte films. Dat deden ze mogelijk in opdracht van de Noord-Koreaanse overheid, die woedend was dat Sony de film *The Interview* uitbracht. In die zwarte comedy gaan twee Amerikaanse journalisten Kim Jong Un interviewen en vermoorden ze de Noord-Koreaanse dictator uiteindelijk. Noord-Korea was not amused, de hack zou een vergelding zijn geweest. ‘Smith greep dit voorbeeld aan om Microsoft te positioneren als een soort redder van naties’, vertelt Richard Aldrich, hoogleraar internationale veiligheid aan Warwick University. ‘Hij stelde een nieuwe conventie van Genève voor, waarin landen zich verenigen tegen cybercriminaliteit.’ Microsoft zou in die constellatie een soort Zwitserland worden, ‘een neutrale staat die de wereld beschermt tegen aanvallen’. Tot Aldrichs verbazing liet Smith gladde filmpjes zien van het zogeheten Threat Intelligence Center en het Cyber Defence Operation Center van Microsoft. ‘Het bedrijf heeft zijn eigen geheime dienst en defensie-basis. Het leek wel of ze hun eigen Pentagon hebben!’ Smith presenteerde zich als een president van een natie, een leider van een supermacht.’ Het was geen grootspraak. Sinds 2017 is de invloed van deze bedrijven alleen maar toegenomen. En

de opmars van kunstmatige intelligentie (AI) zorgt ervoor dat de grip op de macht van de techgiganten steeds krachtiger wordt. Aldrich, die daarover vanavond een lezing geeft in het Haagse Wijnhaven-gebouw, spreekt zelfs al van ‘hybride overheden’: staten worden niet langer alleen door regeringen geleid maar ook door de techbedrijven. ‘Bij AI zijn er drie componenten van belang: computerkracht, algoritmes en – wat mij betreft de belangrijkste – data. Bedrijven verzamelen heel veel gegevens. Elke keer als jij iets tikt in Word, en die tekst in de cloud zet, dan gebruikt Microsoft die gegevens om hun AI-technologie te trainen.’ Toen klokkenluider Edward Snowden in 2013 met zijn openbaringen kwam, schrokken veel mensen. ‘Geheime diensten verzamelden op groot schaal informatie en bespioneren ons. Nou ja zeg, was mijn reactie, wat had je anders verwacht?’ Wat hij wél opzienbarend vond, was dat de diensten in staat waren om die enorme hoeveelheid data te ordenen door kunstmatige intelligentie in te zetten. ‘Die massa gegevens was eerst als een onbeheersbare tsunami. Dankzij AI hadden de diensten nu een board om op die tsunami te surfen. Dat was nieuw. Maar Snowden werkte bij een techbedrijf, Booz Allen Hamilton. Hij past zelf ook in de trend dat overheden steeds meer de controle kwijtraken aan commerciële partijen.’ Aldrich ziet hoe die groeiende invloed overheden wereldwijd uitholt. ‘India is een goed voorbeeld: dat heeft stevig geïnvesteerd in zogeheten e-governance. Sociale zekerheid maar ook de distributie van

Techgigant Elon Musk spreekt via een videoverbinding de World Government Summit toe in Dubai, in februari 2023.

documenten zoals rijbewijzen zijn er geautomatiseerd door de techbedrijven, waardoor ze nog meer data kunnen grijpen. En dat allemaal voor technologie die niets oplost. De wachttijden zijn alleen maar opgelopen.’ Aldrich heeft weinig vertrouwen in het reguleren van AI en de techbedrijven. ‘Mijn favoriete voorbeeld is dat van de Deense diplomaat Casper Klyng. Denemarken probeerde in 2017 invloed te krijgen op Silicon Valley en besloot om Klyng als “tech-ambassadeur” van de overheid naar Californië te sturen. Hij hield het een paar jaar vol. Toen kreeg hij een nieuwe baan... Bij Microsoft.’ Dat de EU werkt aan een AI Act, die volgend jaar in werking moet treden, geeft hem weinig hoop. ‘Ik ben niet erg enthousiast. In Europa wordt er over AI gedacht alsof het een föhn of een broodrooster is. Ze brengen een hiërarchie aan in toepassingen, alsof dat simpele consumentenproducten zijn: deze vorm van AI is een risico, deze vorm is minder gevaarlijk. Echt begrip ontbreekt omdat ambtenaren en politici van de lidstaten te weinig kennis hebben. De regu-

‘Waar ligt de loyaliteit van onderzoekers als Microsoft het beste betaalt?’

leringen worden ook voorgekookt door commissies waarin techbedrijven zijn vertegenwoordigd. *So the fox is in the henhouse.* Niet alleen overheden worden steeds meer hybride, vindt Aldrich. ‘De wereld begint één vreemde grote grijze blob te worden. Het is niet langer duidelijk welke rol iedereen heeft. Dat geldt ook voor de wetenschap. Er zijn onderzoekers in mijn veld die allerlei verschillende functies combineren. Iemand die bijvoorbeeld twee dagen aan de universiteit van Heidelberg werkt, twee dagen voor Microsoft en nog een dag voor het Duitse parlement. Microsoft betaalt het beste van deze werkgevers, dus waar ligt de loyaliteit van deze persoon?’ Hij lacht even. ‘Ik realiseer me ineens dat ik vakgenoten als grote grijze blobs heb omschreven. Sorry collega’s!’

Richard Aldrich. AI for bad: Superpowers, Cydiplo and the Myth of Global Regulation. Lezing, Wijnhaven, Den Haag, donderdag 14 september, 17.15 u.

Moordrobots? Waarschijnlijk bestaan ze al

In de korte film *Slaughterbots - if human: kill()* uit 2021 slachten zwermen drones aangestuurd door kunstmatige intelligentie een massa burgers af. De productie van het Future of Life Institute, dat zich zorgen maakt om het gebruik van AI, is zo hysterisch dat het eerder lachwekkend dan afschrikwekkend is. Toch is de stap richting de inzet van autonoom functionerende wapens niet ver weg, vermoedt Richard Aldrich. ‘Tanks, drones en vliegtuigen die op het slagveld worden ingezet zenden continu data naar militaire bases. Tot voor kort zou je verzuipen in al die gegevens. Maar kunstmatige intelligentie maakt het mogelijk om al die informatie te gebruiken om wapens doelwitten te laten herkennen. Deze autonome wapens, robots ei-

genlijk, kunnen niet denken, maar zijn wel zo geprogrammeerd om bijvoorbeeld zich op een veranderende situatie op het slagveld aan te passen. Waarschijnlijk zijn er al van die wapens in gebruik en zijn we daar nog niet van op de hoogte.’ ‘Wat ook eng is, is dat het aantrekkelijk kan zijn voor autoriteiten om de besluitvorming van de inzet van wapens over te laten aan AI. De technologie is immers sneller dan de mens en dat kan een voordeel zijn ten opzichte van de tegenstander. Verder zijn er ook nog techbedrijven zoals het Israëlische nso die Pegasus-spionagesoftware verkopen waar wereldwijd politici, journalisten en wetenschappers mee in de gaten worden gehouden. Wat is nso nu aan het doen met AI? Dat weten we niet en dat is gevaarlijk.’

In Sittard wordt een bewoner uit zijn huis gezet. 'Deurwaarders nemen tegenwoordig op voorhand politie mee.'

Zij doen niet meer mee

Ze betalen geen belasting, huur of zorgverzekering. 'Soevereine burgers' verklaren zich autonoom en weigeren deel uit te maken van de maatschappij. Onderzoeker Jelle van Buuren schat het aantal op tienduizend. 'Ze zien dit vaak als enige uitweg.'

'Mensen kopen bordjes om hun huis tot ambassade te verklaren: dan zou een deurwaarder het niet mogen betreden'

Een simpele rechtszaak over een bekeuring van 95 euro kostte een Nederlandse rechter bijna een hele middag. De man die de boete aan zijn broek had gekregen, vond het naambordje op het bureau in de rechtbank niet genoeg. Hij eiste het legitimatiebewijs te mogen zien van de magistraat die hem als 'een mens van vlees en bloed' wilde gaan veroordelen. Daar wilde de rechter niet aan meewerken. 'Dat is voor soevereine burgers genoeg om de rechter te wraken', zegt Jelle van Buuren. De universitair hoofddocent bij het Institute of Security and Global Affairs doet onderzoek naar complotdenkers. 'Ze komen aanzetten met juridische taal, begrippen en documenten die onnavolgbaar zijn. Het lijkt misschien overtuigend, maar als je het aan een echte jurist voorlegt, is het echt onzin wat er staat.'

'Juridische flauwekul'

Veel mensen vallen voor deze 'juridische flauwekul', zoals Van Buuren het noemt. 'Als ze zichzelf autonoom of soeverein verklaren, bedoelen ze eigenlijk dat ze zoveel mogelijk willen varen op hun eigen autoriteit en zelf keuzes willen maken. Dat is wat we allemaal tot op zekere hoogte willen. Alleen wordt dat verlangen naar vrijheid door de soevereine burger gekoppeld aan het idee dat de overheid niet legitiem is en je daarom niet meer gebonden bent aan de wetten en regelgeving van de Nederlandse staat.' Als verantwoording voor het verzet worden zelfs dertien-de-eeuwse intellectuelen aangedragen, zegt de onderzoeker. Bijvoorbeeld het zogenoemde 'goddelijk recht': een van de ideeën van de Italiaanse filosoof en theoloog Thomas van Aquino. 'Zodra een heerser zich niet goed gedraagt, zou je het goddelijk recht hebben om afstand van hem te doen', vat Van Buuren het principe samen. 'Je hebt als burger dan het recht om een eigen, nieuwe samenleving te stichten.'

Uitweg

Volgens hem zijn er 'verschillende smaken' soevereine burgers. 'Er is binnen deze beweging ook een spirituele tak. Ze vinden dat elk mens vrij is en soevereiniteit van binnen zit, en wijzen daarom elke vorm van externe autoriteit af.' De groep waarover hij zich het meest zorgen maakt, bestaat uit autonomen die onder hun financiële problemen proberen uit te komen. 'Deze groep wordt alleen maar dieper in de, meestal financiële, problemen gebracht doordat ze ten onrechte geloven dat er een uitweg is uit het systeem.' Hoewel de soevereine burgerbeweging is gegroeid en de afgelopen jaren steeds vaker in het nieuws komt, is het geen nieuw fenomeen. 'In Nederland verklaarden twintig jaar geleden mensen zichzelf al soeverein. Het is komen overwaaien vanuit de Verenigde Staten waar in de jaren '50 voor het eerst geluiden kwamen van mensen die zeiden autonoom te zijn.' De verspreiding van het gedachtegoed gaat door sociale media veel sneller dan voorheen. 'Vroeger moest je een boek lezen om dit soort ideeën tegen te komen en nu verschijnt het gewoon vanzelf op je tijdlijn.' Wie vervolgens besluit verder te zoeken, belandt in een bubbel van gelijkgestemden, waar ook talloze cursussen en workshops worden aangeboden.

Verdienmodel

'Voor sommigen is het een verdienmodel. Mensen verkopen documenten die je naar de Belastingdienst of burgemeester kunt sturen en waarin je verklaart niet langer een betalingsplicht te hebben. De tactiek van dit *paper terrorism* is de Belastingdienst of het Centraal Justitieel Incassobureau te overspoelen met brieven en bezwaren om het overheidsapparaat te frustreren, te saboteren en plat te leggen. Dat lukt natuurlijk niet, maar het

is wel een probleem. Het kost namelijk allemaal tijd, geld en mensen.'

Duimafdruk

Meestal zitten de bezwaren ook vol zelfverzonnen juridische claims. Zo is een document volgens soevereine burgers alleen rechtmatig als het ondertekend is met een zogeheten 'natte handtekening', een inktafdruk van de duim. 'Ze stellen dat de manier waarop wij nu ondertekenen – met een krabbel – nooit officieel rechtsgeldig verklaard is. Je kunt ook bordjes kopen om je huis zogenaamd tot ambassade te verklaren, zodat niemand het zonder toestemming mag betreden – bedoeld om deurwaarders weg te houden. Het is pijnlijk. Mensen die uit wanhoop denken dat dit hun enige uitweg is, worden door dit soort fictieverkopende aanjagers verder in de ellende gebracht.' Want autonoom of niet: vroeg of laat staat de deurwaarder toch op de stoep. 'Als je weigert te betalen, kun je afgesloten worden van gas, water en licht. In het uiterste geval kun je uit huis gezet worden. Er ontstaat een opeenstapeling van boetes en uiteindelijk kan het een gevangenisstraf betekenen.'

Leed

Twee weken terug heeft zo'n aanjager voor het eerst een aanmaning gekregen, tot tevredenheid van de onderzoeker. 'Hij presenteert zich als juridisch adviseur die mensen kan helpen soeverein te worden. De landsadvocaat sommeerde de aanjager om direct te stoppen met zijn 'adviespraktijk'. Je kun duidelijk stellen dat hij op die manier anderen leed berokkent, dus als overheid moet je als eerst achter dit soort mensen aan.' Hoewel de beweging geen officiële organisatie heeft, zijn soevereine burgers wel onderling solidair. 'Ze trekken soms bij elkaar in, nadat ze uit huis zijn gezet. Het is een netwerk waarvoor soms ook bijeenkomsten worden georganiseerd en waarbinnen op sociale platforms veel wordt gepraat.' Dat laatste is belangrijk voor Van Buuren, want het geeft hem de mogelijkheid deze ontwikkeling te bestuderen. 'Het geeft goed inzicht in argumenten en motieven. Idealiter zoeken we vervolgens ook contact met mensen uit de beweging om uit eerste hand te horen wat hen drijft, waar ze op hopen en wat hun ervaringen zijn.' Het is lastig om in te schatten hoe groot de beweging nu echt is. 'We schatten dat het in Nederland om zo'n tienduizend mensen gaat.'

Enorm wantrouwen

Tot geweldsincidenten is het nog niet gekomen. 'Maar het leidt wel tot heel ongemakkelijke scheldpartijen met deurwaarders. Die nemen tegenwoordig op voorhand politie mee. Maar wat doe je als iemand echt niet van jou gediend is?' Voor gemeenten is het nog zoeken naar een omgang met soevereine burgers, aldus Van Buuren. 'Gemeenten proberen zo veel mogelijk in gesprek te blijven met deze mensen. Ze zetten alles op alles om situaties die je niemand gunt te voorkomen. Maar als mensen alle vormen van hulp weigeren, kunnen ze niet anders dan ingrijpen.' Hoe de beweging zich zal ontwikkelen, durft Van Buuren niet te voorspellen. 'Tot nu toe is het nog niemand gelukt om onder het betalen van de belasting, huur of zorgverzekering uit te komen. Hoe vaker duidelijk wordt dat het onmogelijk is, hoe groter de kans dat de groep weer uitdunt. Aan de andere kant worden deze ideeën aangedreven door enorm wantrouwen richting de overheid. Mensen zitten verstregeld in de overheidsbureaucratie en komen er financieel niet uit. Dat zorgt voor een onrustige ondergrond. Dat zal niet zomaar weg zijn.'

Me(me), myself(ie) & I

Hoe gaan we om met digitale dubbelgangers? Filosoof Elize de Mul onderzocht de gevolgen van wraakporno, selfies en memes. 'Mensen gaan met een selfie naar een plastisch chirurg omdat ze "zichzelf" willen zijn.'

DOOR VINCENT BONGERS

Toen de clip begon te spelen, zag ik een vrouw die op een man lag', vertelt de Australische Noelle Martin in een interview. 'Ze hadden seks.

Haar hele naakte lichaam was te zien. Toen haar ogen in de camera keken, zag ik niet het gezicht van een vreemdeling...maar mijn eigen gezicht.'

Martin is het slachtoffer van een deepfake porno. Al snel vindt ze een ander filmpje waarop haar digitale dubbelganger orale seks bedrijft. 'Het was overtuigend, zelfs voor mij', concludeert ze. 'Waarom zouden mensen denken dat het niet echt is?'

'Dit voorbeeld is gruwelijk!', zegt mediawetenschapper en filosoof Elize de Mul, die onlangs in Leiden promoveerde. In haar proefschrift gaat ze in op hoe we onszelf (en hoe anderen ons) online verbeelden en wat de invloed van digitale dubbelgangers zoals selfies, memes en deepfakes op menselijke identiteit en zelfbegrip is. 'Weergaven van jezelf online tegenkomen, kunnen je een onheimelijk gevoel geven. Ik ben gefascineerd door de ervaring van ongemak die digitale dubbelgangers kunnen opwekken.'

Bij diepafake porno gaat dat uiteraard veel verder dan ongemak. 'Voor een slachtoffer van digitale waarporno ontstaat er haast een schizofrene werkelijkheid. Rationeel beseft het slachtoffer dat het niet echt is, maar toch kan het lijfelijk voelen alsof het echt gebeurt. Dat maakt het vreselijk indringend. De impact is zo groot omdat het bewegende beelden zijn. Bewegend, hyperrealistisch beeld ervaren we sneller als echt.'

De Mul promoveerde bij het Centrum voor Recht en Digitale Technologie. 'Ik heb geen achtergrond in rechtsgeleerdheid maar dit onderzoek is ook interessant voor juristen. Om goede wetgeving te ontwikkelen bijvoorbeeld met betrekking tot deepfakes is het belangrijk om ook de diepere lagen van de relatie tussen techniek en de mens te doorgronden. Bij bijvoorbeeld deepfakes gaat het vanwege het ervaringsperspectief verder dan imago schade. Het is zo ingrijpend dat je je moet afvragen of het niet moet worden geclassificeerd als een aanranding of verkrachting.' De Tweede Kamer heeft inmiddels de Wet seksuele misdrijven aangenomen. In deze nieuwe wet wordt het ongewenst openbaar maken van seksfilmpjes, waarporno en naaktfoto's als een seksueel misdrijf omschreven. De Eerste Kamer moet nog instemmen met het wetsvoorstel.

De negatieve consequenties van deepfakes zijn heel reëel, vertelt De Mul. 'En het zegt ook wel iets dat 96 procent van alle deepfake content op het internet pornografisch is. De technologie kan echter ook op een andere manier worden gebruikt. Je zou bijvoorbeeld

verstokte rokers kunnen helpen met stoppen door in "smart mirrors" synthetische dubbelgangers te weerspiegelen van dertig jaar ouder. Die tonen bewegend en wel hoe het zal zijn als je niet stopt.'

In haar onderzoek gaat De Mul ook in op het nemen van selfies. 'In heel veel gevallen is dat heel onschuldig. Mensen spelen graag met identiteiten. Dat is ook belangrijk: je kunt jezelf niet honderd procent doorgronden. Door ons uit te drukken leren we onszelf telkens weer opnieuw kennen. Dat kan op allerlei manieren: door over jezelf te vertellen, de kleding die je draagt, boeken die je leest, of door selfies te nemen en die te bewerken. Via verschillende zelfuitdrukkingen, probeer je jezelf te ontdekken.'

Er zit echter ook een schimmige kant aan selfies. 'Je kunt eraan verslaafd raken en het kan leiden tot beeldvervalsing. Hoe je eruitziet op beeld wordt belangrijker dan hoe je er in het echt uitziet. De selfies nemen de als het ware de plek van het origineel in. De confrontatie met je echte lijf kan dan heel naar zijn.'

Uit onderzoek in 2017 bleek dat 55 procent van de Amerikaanse plastisch chirurgen wel eens verzo-

nikmaats plasticen engravingen werden verscheept, maar kreeg voor operaties waardoor patiënten meer op hun zelfjes zouden lijken. 'Vroeger gingen mensen met foto van een beroemdheid naar de plastisch chirurg, nu met een selfie: ik wil mezelf zijn, maar dan wel deze synthetische versie van mezelf.'

Memes zijn ook heel interessant als het gaat om digitale dubbelgangers. 'In bepaalde memes worden er heel nieuwe personages geschapen die het origineel helemaal verdringen.' Dat overkwam de Hongaarse ingenieur András Arató. 'Hij liet stockfoto's van zichzelf maken. Die kwamen in de meme-sphere terecht omdat hij een komische uitdrukking op zijn gezicht heeft. Hij lacht, zijn blik is echter zorgelijk, alsof hij gekweld wordt door iets.'

András werd toen wel beroemd als 'Hide the Pain Harold'. 'Toen Arató met die werkelijkheid werd geconfronteerd, kon hij er weinig meer aan doen. Hij zag ook dat personen claimden dat zij de "effect-Harold" waren, een heel rare dubbelgangers-culte. Uiteindelijk koos hij ervoor om zichzelf publiekelijk bekend te maken. Op straat werd hij steeds vaker herkend, maar het origineel was verdrongen door het beeld: hij was niet langer András, maar Harold. De enige optie die hij nog had, was de meme internaliseren. Toen is hij maar gaan optreden als Harold in advertenties en filmpjes. Door de meme te worden, kun je wat controle en regie terugkrijgen.'

Elize de Mul, *Digitale dubbelgangers, identiteit in de verbeeldcultuur*. Promotie was 5 september

Een echo uit het verleden

De confrontatie met je digitale dubbelganger hoeft niet altijd heftig te zijn, zegt mediawetenschapper en filosoof Elize de Mul. 'Mijn dubbelganger-ervaring is heel onschuldig.' Een aantal jaar geleden vond ze in haar LinkedIn-mailbox een bericht met de vraag of ze de daarin afgebeelde gebruiker misschien kende en wilde toevoegen als connectie. Het bleek te gaan om een veel jongere versie van haarzelf. Ze had ooit als beginnend student een profiel aangemaakt, gekoppeld aan oud mailadres, dat ze inmiddels was vergeten.

'Het was een profiel van negen jaar oud, de digitale dubbelganger kan volhardend zijn en weer de kop opsteken als je het niet verwacht. Ik had er geen last van, maar het leide voorval veldde eigenaardig en werkte vervreemdend, alsof een andere versie van mij er een ander leven op nahield dan ik.'

‘Het enige wat “Hide the Pain Harold” nog kon doen, was zijn eigen meme worden’

Platleggen van onderwijs en onderzoek hoort niet op de uni

In het artikel 'De politie hoort hier niet op de uni' (*Mare* 1, 7 september) betoogt universitair docent Judith Naeff dat het college van bestuur vooral niet moet ingrijpen in het geval de universiteit binnenkort wordt bezet, wat volgens Naeff 'niet ondenkbaar is'. Deze bedenkelijke zinspeling op een illegale bezetting getuigt van een pijnlijke onwetendheid over en zorgwekkende afwijzing van de universitaire democratie.

Volgens Naeff zou de representatieve democratie op de universiteit niet naar behoren functioneren. Adviezen van de medezeggenschapsraden zouden consequent in de wind worden geslagen door het bestuur, 'vrijwel altijd uit financieel belang'.

Ironisch genoeg toont Naeff zelf de onjuistheid van haar eigen bewering aan door hét voorbeeld bij uitstek aan te halen waarin de medezeggenschap haar kracht liet zien. In het najaar van 2020 had het college 371 slimme camera's opgehangen die diverse persoonsgegevens konden verzamelen. Nadat *Mare* dit onthulde, ontstond er een levendige discussie over de wenselijkheid hiervan in de universiteitsraad.

Uiteindelijk werden de slimme camera's stuk voor stuk verwijderd. Niet als gevolg van de 'demonstraties, brieven en opiniestukken' zoals Naeff beweert, maar door een negatief advies van de universiteitsraad, waar het college van bestuur onvoorwaardelijk naar besloot te luisteren. Een illustratief toonbeeld van de werking van onze universitaire democratie.

Het valt niet te ontkennen dat de medezeggenschap voor uitdagingen staat. De opkomstpercentages bij de universitaire verkiezingen zijn bijvoorbeeld laag en vertonen een dalende trend. Maar om de medezeggenschap aan de kant te schuiven en een toevlucht te zoeken in de verheerlijking van een illegale bezetting, waarbij een pop-up kapper, colleges over biodiversiteit en yogalessen zouden leiden tot 'een transformerende ervaring', getuigt van een zeer bedenkelijke afwijzing van democratische waarden en normen.

Zo'n toevlucht miskent onterecht de potentie van inspraak aan onze universiteit. Het college van bestuur kan namelijk vaak simpelweg niet om de medezeggenschap heen. Zo heeft het college instemming van de universiteitsraad nodig als het gaat om de hoofdlijnen van de begroting, het strategisch plan en ja zelfs als het gaat om de door Naeff zo gehekelde investeringen in vastgoed. En dan heb ik het nog niet eens gehad over het adviesrecht, informatierecht, hoor- en medebenoemingsrecht, recht tot agendering, initiatiefrecht, het recht op overleg met de bevoegde bestuurder, procesrecht, en het recht om een geschilprocedure te starten. ... En dat betreft slechts de universiteitsraad, wat te denken van de faculteitsraden, dienststraden en opleidingscommissies?

In plaats van fantaseren over het platleggen van onderwijs en onderzoek zouden zij die zich bekommeren om universiteitsbeleid een bijdrage moeten leveren aan de universitaire democratie. Zowel docenten- als studentenpartijen staan te springen om enthousiastelingen die zichzelf verkiesbaar willen stellen. Met een goede dosis motivatie en enig politiek vernuft kun je als raadslid je stempel drukken op het beleid van de universiteit.

Die mogelijkheid moeten we blijven koesteren, waarderen en benutten. Laten we daartoe oproepen in plaats van fantaseren over illegale bezettingen waar studenten en docenten de dupe van zijn.

Bram Leferink op Reinink is medezeggenschapsfunctionaris en masterstudent International Relations aan de Universiteit Leiden

Genoeg geweest: verbreek fossiele banden

Als de universiteit daadwerkelijk haar betrokkenheid met duurzaamheid wil tonen, moet ze alle banden met de fossiele industrie volledig verbreken, betoogt **Gerrit Schaafsma**. Blijven samenwerken ondermijnt het gezag van de academie.

Op 27 september vindt er aan de Universiteit Leiden een debat plaats over de relatie tussen de universiteit en de fossiele brandstofindustrie. Het bestuur verdient lof voor het organiseren van een bijeenkomst waar wij als academische gemeenschap kunnen discussiëren over onze rol in de verergerende klimaatcrisis.

Zo'n debat is hoog nodig.

We moeten een gezamenlijke, bewuste keuze maken: of we blijven de fossiele brandstofindustrie steunen door met hen samen te werken, of we maken de moedige keuze om alle banden te beëindigen en onze inspanningen te richten op de radicale transformatie die nodig is om te reageren op de klimaatcrisis.

De universitaire gemeenschap heeft een morele verplichting om niet samen te

werken met een industrie die haaks staat op een belangrijk onderdeel van de missie van de universiteit, namelijk om op te treden als een 'betrouwbare baken in het maatschappelijke en politieke debat'. Blijven samenwerken ondermijnt het gezag van de universiteit in kwesties die verband houden met de klimaatcrisis. Het laatste IPCC-rapport maakt duidelijk dat 'de klimaatwetenschap aanzienlijk is ondermijnd door tegenbewegingen op het gebied van klimaatverandering, zowel in oude als nieuwe sociale media-omgevingen door middel van verkeerde informatie, onder andere over de oorzaken en gevolgen van klimaatverandering'.

Grote bedrijven zoals Shell en ExxonMobil geven al decennia miljarden euro's uit aan desinformatiecampagnes om het bestaan van klimaatverandering te ontkennen of om maatregelen die de gevolgen ervan zouden verminderen te vertragen.

Sommige van deze campagnes lopen nog steeds, óók in Leiden. In antwoord op een informatieverzoek van het initiatief Mapping Fossil Ties is onthuld dat de oligegigant Saudi Aramco (die onlangs door VN-experts op de vingers is getikt vanwege de gevaren die zijn voortdurende activiteiten opleveren voor de mensenrechten) academische projecten heeft gesponsord aan de Universiteit Leiden.

Hetzelfde geldt voor Shell en Total.

Door samen te werken met bedrijven die deelnemen aan deze campagnes, keuren we hun praktijken impliciet goed en ondermijnen we zo onze eigen reputatie. Het zou onverantwoordelijk zijn van de Universiteit Leiden, die zich inzet voor de zoektocht naar de waarheid, om zich aan te sluiten bij een industrie die al tientallen jaren probeert de waarheid over de effecten van haar activiteiten te verbergen.

Vanuit wetenschappelijk oogpunt is er geen reden om te blijven samenwerken met een industrie die winst wil maken door de olie- en gasproductie uit te breiden. Een rapport uit 2021 van het Internationaal Energieagentschap maakt duidelijk dat er geen nieuwe projecten voor fossiele brandstoffen kunnen worden gestart als we de opwarming van de aarde onder de 1,5 graden Celsius willen houden. Volgens onderzoek van het IPCC zullen we, als we in het huidige tempo doorgaan met het verbranden van fossiele brandstoffen, het resterende koolstofbudget om onder de 1,5 graden te blijven in minder dan tien jaar opmaken.

Toch hebben bedrijven als Shell, ExxonMobil en Total plannen om hun productie enorm te verhogen. Recent hebben ze zelfs eerdere toezeggingen om hun uitstoot te verminderen teruggeschroefd. Geen van hen heeft geloofwaardige plannen om netto nul te bereiken. Door met hen te blijven samenwerken, legitimeren we hun plannen om de ambities van het klimaatakkoord van Parijs te schenden.

Sommigen menen dat samenwerking een belangrijke rol kan spelen bij het faciliteren van de noodzakelijke energietransitie. In feite is

het tegenovergestelde waar: samenwerken zal die overgang juist vertragen. We weten dat de fossiele brandstofindustrie zich al tientallen jaren verzet tegen pogingen om over te stappen op duurzame energie. Nu met hen samenwerken, zelfs aan projecten die een rol kunnen spelen in de transitie, zou hun greenwashing-inspanningen alleen maar vergemakkelijken. De weinige 'groene' projecten zijn een camouflage voor hun hoofdactiviteit: het winnen van en profiteren van fossiele brandstoffen. Voor elke euro die de industrie uitgeeft aan olie- en gasboringen en exploratie, wordt slechts 4 cent besteed aan schone energie of koolstofverwijdering. 'Duurzame' projecten (bijv. groene waterstof) zijn een poging om de publieke perceptie te veranderen, maar maken geen deel uit van een alomvattende inspanning om van fossiel af te stappen. Hier is voldoende bewijs voor: Shell heeft zijn klimaatambities omgekeerd en is van plan om vier keer meer te investeren in de uitbreiding van de productie van fossiele brandstoffen dan in 'koolstofarme' producten zoals waterstof en koolstofafvang. Door de banden te verbreken, geeft de universiteit een signaal af aan beleidsmakers en publiek dat fossiele bedrijven geen betrouwbare partners zijn om de klimaatcrisis aan te pakken.

Het is ook aangetoond dat wanneer deze bedrijven academische initiatieven sponsoren, de bevindingen van academici meestal in hun voordeel zijn; wanneer er geen financiering is door de fossiele brandstoffenindustrie zijn de bevindingen meestal gunstiger voor hernieuwbare vormen van energie. De enige manier waarop de Universiteit Leiden een betrouwbare partner kan blijven in maatschappelijke, politieke en wetenschappelijke debatten is door niet langer samen te werken aan onderzoek met de fossiele brandstofindustrie.

Een van de grootste misvattingen is dat we moeten blijven samenwerken om de koolstofuitstoot te verminderen. Sommigen hebben beweerd dat we geen moderne geïndustrialiseerde economie kunnen hebben zonder een aanzienlijke fossiele-brandstofsector.

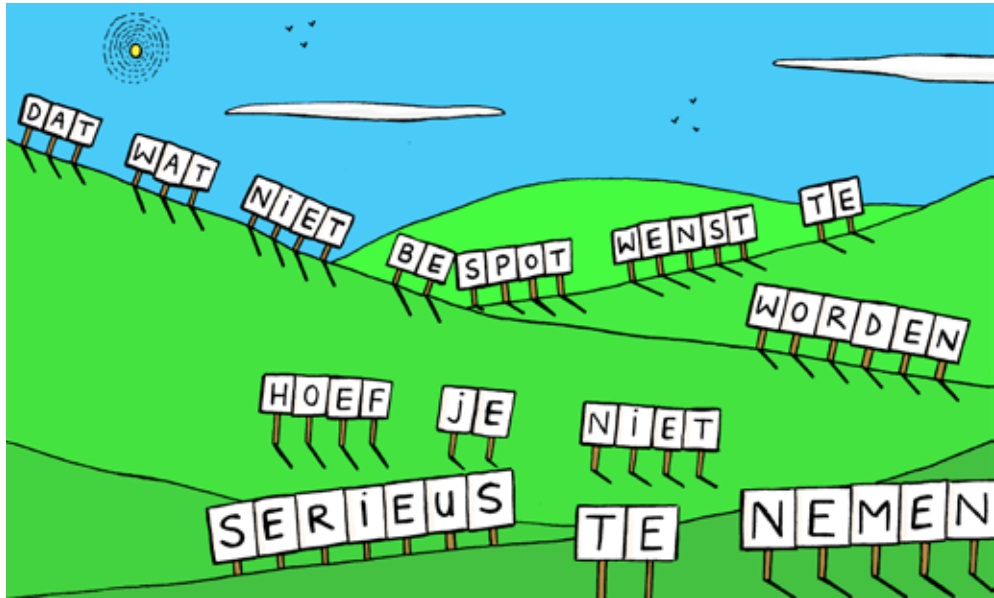
Dit is in tegenspraak met recent wetenschappelijk en economisch onderzoek, dat laat zien dat de overgang naar wind-, water-, zonne- en batterijopslagtechnologieën betrouwbare en goedkope energie kan opleveren die in staat is om vrijwel alle energie te vervangen die we momenteel uit fossiele brandstoffen halen. We kunnen niet van de ene op de andere dag een einde maken aan onze afhankelijkheid van fossiele brandstoffen, maar we moeten er wel voor zorgen dat we samenwerken met partners die zich inzetten voor een geleidelijke maar zo snel mogelijke afschaffing ervan.

Toonaangevende wereldleiders op het gebied van milieu, zoals Al Gore en voormalig onderhandelaar voor het klimaat Christiana Figueres, hebben de fossiele industrie bekritiseerd voor het tegenwerken van de ontwikkeling van hernieuwbare energie en voor 'antiklimaatcomplotten'. De secretaris-generaal van de VN, António Guterres, zei onlangs dat we 'het kooktijdperk' zijn binnengetreten en riep op tot onmiddellijke, snelle actie om de fossiele uitstoot drastisch te verminderen. Het bewijs voor klimaatverandering is overal om ons heen, van bosbranden in Canada en het Middellandse Zeegebied tot overstromingen in Spanje en China.

Welke rol kan een universiteit spelen in het aanpakken van de klimaatcrisis? Door haar bevoorrechte economische en sociale positie te gebruiken om oplossingen te vinden.

Het is bemoedigend dat de Universiteit Leiden 'duurzaamheid' heeft gekozen als thema voor het nieuwe academische jaar. De beste manier om haar betrokkenheid bij duurzaamheid te tonen, zou echter zijn om de banden met groepen die zich actief inzetten tegen de aanpak van de klimaatcrisis, volledig te verbreken. Dit betekent dat alle banden met de fossiele brandstofindustrie moeten worden verbroken.

Gerrit Schaafsma werkt aan het Leiden University College, waar hij doceert over klimaatethiek en politiek

MARETJES

De prijs voor een Maretje bedraagt €9,- per 30 woorden, opgegeven via redactie@mare.leidenuniv.nl uiterlijk t/m maandag 16.00 uur. Maretjes aangeboden voor commerciële doeleinden worden niet geplaatst, evenmin als Maretjes waarin zaken worden aangeboden die de waarde van 4.500 euro te boven gaan.

Doe meer met je kennis! Vrijwilligers gezocht voor één uur per week **bijles en huiswerkbegeleiding** op verschillende locaties of bij de leerling thuis. **Leiden-Noord, basisonderwijs**, 6 leerlingen groep, 4, 7 en 8. Taal en rekenen. **Voortgezet onderwijs:** *Biologie, Engels, 4 vmbo. 8Wiskunde, ardrisjkunde, 4 vmbo-tl. *Wiskunde, biologie, 2 vmbo. *Biologie, 3 vmbo. *Engels, wiskunde, 2 vwo. *NASK (natuur- en

scheikunde), 2 mavo. *Wiskunde, 2 vmbo. **Leiden-Zuid**, *4 leerlingen basisonderwijs, groep 4, 5 en 6. Woordenschat, lezen. *Ook hulp gevraagd bij organisatie van de bijles, één of twee middagen per week. Onderwijswinkel Arubapad 2 (Het Gebouw), ma, wo en do 15-17u. Tel. 071-5214256. E-mail: hde-koomen@owwleiden.nl.

Maretjes-extra zijn bedoeld voor semi- commerciële instanties. De prijs voor een Maretje-extra is €23,- incl. BTW voor elke vijftig woorden. U kunt deze advertenties uiterlijk op de vrijdag vóór het verschijnen van Mare opgeven bij Bureau van Vliet b.v., Wateringweg 129. 2031 EG Haarlem, +31 (0)23-5714745, info@bureauvanvliet.com

COLOFON

Mare: Rapenburg 38, 2311 EX Leiden
Postbus 9500 2300 RA Leiden
Telefoon 071-527 7272
E-mail redactie@mare.leidenuniv.nl
Website mareonline.nl
Twitter [@weekbladmare](https://twitter.com/weekbladmare)
Mastodon [@weekbladmare@mastodon.online](https://mastodon.online/@weekbladmare)
Instagram [@weekbladmare](https://www.instagram.com/weekbladmare)
Facebook: Leids Universitair Weekblad Mare
De redactie is op vrijdag gesloten.
Oplage circa 10.000

Hoofredactie: Frank Provoost
frank.provoost@mare.leidenuniv.nl

Redactie: Vincent Bongers
vbongers@mare.leidenuniv.nl
Anoushka Kloosterman
a.s.kloosterman@mare.leidenuniv.nl

Marciëlle van der Kraan
m.w.van.der.kraan@mare.leidenuniv.nl
Sebastiaan van Loosbroek
s.p.van.loosbroek@mare.leidenuniv.nl
Mark Reid
m.a.reid@mare.leidenuniv.nl
Tamar Tros (stagiair)

Medewerkers: Romy van den Akker
| Pim Bakx | Emiel Beinema | Lente van den Berg | Cees van den Boom | Remco Breuker | Josette Daemen | Omar Ghalay | Lorenzo Gerritsen | Olaf Leeuwis | Maia de Quay

Art direction en vormgeving:
Marcel van den Berg, joostmarcellis.nl

Fotografie: Taco van der Eb | Marc de Haan

Illustraties: Bas van der Schot | Bandirah | Silas.nl

Drukwerk: Rodi Rotatiedruk, Broek op Langedijk

Advertenties: Bureau van Vliet b.v. Wateringweg 129, 2031 EG Haarlem
Telefoon 023-571 47 45 |
E-mail sales@bureauvanvliet.com
<https://bureauvanvliet.com/>
advertentie/Weekblad

Redactieraad: Kutsal Yesilkagit (voorzitter) | Frank Israel (vice-voorzitter) | Alexander Pleijter (secretaris) | Willem van der Does | Annemarie Drahmann | Nour Eldin Emara | Rosanne Hertzberger | Zoë van Litsenburg | Frank Rensen | Marten Jesse Pot | Hermelijn Smits

LAMME LEIDSE MEMES

CULTUUR

Met de theatervoorstelling *De Bananengeneratie* hoopt regisseur Char Li Chung alle 1,3 miljoen Aziatische Nederlanders een stem te geven en wil hij hardnekkige mythes ontkrachten. ‘Er zijn ook luie en luidruchtige Aziaten.’

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK
FOTO BAS DE BROUWER

‘Ik ben zelf honderd procent homoseksueel’, vertelt theaterregisseur Char Li Chung (28). Tot voor kort maakte hij voornamelijk voorstellingen over de queer gemeenschap. ‘Ik ging op zoek naar nog niet-vertelde verhalen, vooral van homoseksuele relaties. We leven in een extreem hetero-normatieve wereld, kijk maar naar wat we aangeboden krijgen op tv en in films. Ik dacht: laat dit mijn bijdrage zijn om ervoor te zorgen dat dat iets minder wordt.’ Tot hij *De Bananengeneratie* las, het boek van Pete Wu. ‘Dat was een enorme eye opener’, zegt Chung. In dat boek staan tientallen interviews met Chinese Nederlanders die vertellen over hoe zij opgroeien in Nederland en met welke vormen van anti-Aziatisch racisme ze te maken kregen. ‘Ik zie hem al een soort klokkenluider van de Aziatische gemeenschap’, aldus Chung. ‘Hij is de eerste schrijver in de Nederlandse literatuur die dit onderwerp heeft aangesneden. De verhalen in zijn boek wilde ik nog breder onder de aandacht brengen door er een theatervoorstelling van te maken.’ Die gelijknamige voorstelling is 21 september te zien in de Leidse Schouwburg. Met de vijf acteurs ‘hebben we het boek ontleed’, vertelt Chung. ‘Daarbij hebben we persoonlijke ervaringen als leidraad genomen.’ De meesten van hen zijn opgegroeid in dorpen als enige Aziatische Nederlander en ook op school waren ze de enigen die er Aziatisch uitzagen. ‘Kinderen zijn genadeloos’, zegt Chung. ‘Alles wat anders is, is voeding voor pesterijen. Ik vind het akelig om uit te spreken, maar het gaat om termen als spleet oog, hondeneter of ni hao. Het is gewoon heel vreemd om als “banaan” – geel van buiten, wit van binnen – op te groeien. Als kind wil je niet anders zijn, dus je gaat een gedeelte van je identiteit verstoppen om er maar bij te kunnen horen. Dat is heel tragisch.’ Wie denkt dat zulk racisme beperkt blijft tot de kindertijd, heeft het mis. ‘In coronatijd zag je bijvoorbeeld dat ze werden uitgescholden en mensen niet bij hen in de buurt wilden komen omdat zij het virus veroorzaakt zouden hebben. Een ander voorbeeld is dat mensen standaard Engels tegen je praten.’

En dan is er nog de hardnekkige mythe van de modelminderheid, vertelt Chung. ‘Over Aziaten wordt gedacht dat ze zich altijd gedeisd houden en goed meedoen aan de samenleving. Dat ze harde werkers zijn. Dat is natuurlijk niet zo. Er zijn ook luie en luidruchtige Aziaten. In de voorstelling proberen we dit soort mythes te ontkrachten.’ Ook andere onderwerpen passeren de revue, zoals hun liefdesleven en de hoge verwachtingen van hun ouders. ‘Alle arbeidsmigranten dromen ervan hun kind een beter leven te geven dan ze zelf hebben gehad.’ Ze willen het liefst dat hun kind arts of advocaat wordt, terwijl de acteurs zelf liever naar de Kunstacademie gingen. ‘Dat zorgt binnen families voor een enorme clash.’ Ook aan hun liefdesleven worden hoge verwachtingen gesteld. ‘De ouders willen graag dat je met een andere Aziatische Nederlander thuiskomt, het liefst voor je dertigste.

Geel van buiten, wit van binnen

Al die niet uitgekomen verwachtingen zijn heel moeilijk en vermoeiend.’

Wie als homoseksueel uit de kast wil komen, heeft het helemaal moeilijk. ‘Dat gold voor een van de acteurs. Het leidde niet tot een breuk met zijn ouders, maar ze hebben het er daarna nooit meer over gehad. Voorheen lieten zijn ouders hem dagelijks foto’s van vrouwen zien die als huwelijkskandidaat dienden. Nadien stopten ze daarmee. Dat was hun onuitgesproken acceptatie.’

Ook het datingleven zit vol obstakels. ‘Er zijn veel stereotypen over Aziatische mannen. Ze worden nooit als sexy, maar juist als nerdy en kneuzig geportretteerd. Voor vrouwen gelden andere stereotypen, zoals onderdanigheid en nederigheid. Datzelfde geldt overigens voor homoseksuele mannen. Op Tinder komen ze veel racisme en discriminatie tegen.’ Desondanks is de voorstelling ook heel grappig, vrolijk en troostend, benadrukt Chung. ‘De acteurs vertellen er allemaal op een bijna trotse manier over.’

Hoewel de regisseur zelf Nederlands-Italiaans is, heeft hij wel Chinese roots. ‘Mijn vader is gedeeltelijk Chinees: mijn overgrootvader is in 1923 naar Nederland gekomen als arbeidsmigrant. Pas toen ik het boek van Wu had gelezen ben ik me erin gaan verdiepen en de familiestamboom gaan analyseren.’ Toch zien de meeste mensen niet dat hij Chinees bloed heeft. ‘Omdat ik als witte man door het leven kan gaan, heb ik zelf geen last van racisme en discriminatie. Ik ben eigenlijk geen banaan, maar een ei: geel van binnen, wit van buiten.’

Hoe de vorige generaties van zijn familie het hebben beleefd, weet hij niet. ‘Die spraken er niet veel over.’ Door zijn ‘mediterrane witte kleur’ krijgt Chung wel dagelijks de vraag hoe hij aan zijn naam komt. ‘Als mijn ov-kaart in de trein wordt gecontroleerd denken conducteurs dat ik fraude pleeg. Ik ben ook nog eens een lange boom van bijna twee meter.’ Om zijn naam westers over te laten komen, schreef hij zijn voornaam lange tijd aan elkaar: Charli. ‘Pas sinds kort heb ik dat weer in de oorspronkelijke vorm hersteld. Ik heb al het privilege om niet door mijn uiterlijk te worden gediscrimineerd. Dus het minste wat ik kan doen is me wel trots te voelen over mijn naam en achternaam. Laat die maar lekker opvallen.’

Want juist aan de representatie van Aziatische Nederlanders schort het nog enorm, vindt hij. ‘Er zijn er in Nederland meer dan 1,3 miljoen. Dat is een op de veertien mensen. Zij hebben veel met racisme en discriminatie te maken, maar worden heel weinig gerepresenteerd. Gelukkig is zeker een derde van de zaal steeds gevuld met Aziatische Nederlanders, waardoor ze zichzelf eindelijk op het toneel terugzien. En voor de Nederlanders die hun medemens beter willen leren kennen: kom vooral kijken.’

Theater Oostpool, *De Bananengeneratie*. Leidse Schouwburg. Donderdag 21 september, 20.15 uur. €17 tot 25

‘De tactiek is gewoon veel pils harken’

DOOR LORENZO GERRITSEN
FOTO TACO VAN DER EB

Kamer: 8 m²
Huur: €250 incl.
Bewoners: 5

Huh? Deze kamer is toch geen 8m²?
‘Als mensen hier voor het eerst zijn dan denken ze: “Wow! Wat klein!” Officieel is het 8m², maar als je de trap niet meetelt, heb je nog maar 6m² over. De leuning gebruik ik als waslijn, dus zo heb ik wel iets meer ruimte. Ik heb hier in principe alles wat ik nodig heb.’

Kun je niet doorverhuizen?
‘Ik heb daarover nagedacht. De andere kamers zijn groter, maar ook veel duur-

der. Mijn huisbaas verhoogt de prijzen alleen als er iemand doorverhuist. Ik betaal hier al zes jaar dezelfde prijs. Zeker met alle inflatie is dat heel schappelijk. ‘Bij mijn ouders had ik een hele zolder voor mezelf. Toch ben ik niet meer zo aan ruimte gehecht. Ik ben toch een informatica-nerd die de hele tijd achter zijn computer zit. Ik heb een kast voor mijn kleren, een wasbak, een bed, een pc en zelfs een broodrooster en airfryer. Hoeveel spullen heb je nog meer nodig?’

Waarom staan al die planken daar?
‘Dat is een oud project. Ik wilde graag een airhockeytafel maken. Helaas is dat

niet gelukt. Doordat ik een ontstoken teen had, kon ik maanden niet lopen en ben ik nooit aan de tafel begonnen. ‘Ik vind het niet moeilijk om dingen weg te doen. Dat kan ook niet in zo een kleine kamer. Maar als ik er ruimte voor heb, dan hou ik het. Al die planken weggooiën is een kutkarwei. De trappen hier zijn heel smal en dan moet grofvuil het ook ophalen. Daar heb ik geen zin in, dus nu laat ik het maar weggroten in die hoek van mijn kamer.’

Ben je al met een ander project bezig?

‘Ik wil later game-designer worden. Ik had helemaal geen ervaring met het maken van games. Ik ben erg actief bij SSR en ik vond het wel een grappig idee om een spel van de vereniging te maken. Een soort SSR-simulator waarin je bier moet halen of een bestuurslid moet verslaan als eindbaas. ‘Het was best lastig om de vereniging na te maken. Normaal kan je miljoenen kant-en-klare modellen downloaden, maar van de studentenvereniging is natuurlijk niks te vinden. De gevel, baren en bierglazen moest ik helemaal zelf ontwerpen en inkleuren. Ik heb overal in de sociëteit foto’s gemaakt en gesorteerd in mapjes om alles zo accuraat mogelijk na te maken. Dat is erg tijdrovend.’

Heb je daarmee die trofee gewonnen die daar staat?

‘Nee. In mijn tweede jaar was ik gekozen tot “kampioen barmeubilaïr”. Ik zat toen bijna wekelijks op dinsdag de nachtbar uit. De tactiek is gewoon veel pils harken en een bepaalde sweet spot vinden. Als je moe begint te worden moet je bijpakken en als je straatstenen proeft dan weet je dat het tijd is om naar huis te gaan.’

COLUMN | MAIA DE QUAY

Opeens zijn we als *lone wolves* op onszelf aangewezen

Het academisch jaar is weer begonnen. De intro- weken liggen achter ons en universiteiten en hogescholen in heel Nederland worden weer dagelijks platgelopen door hele zwermen aan studenten. Om maar meteen op de biechtstoel te gaan zitten: voor mij betekende de start van dit collegejaar tevens een start aan een andere universiteit dan de Leidse. Na vijf mooie jaren aan de Steenschuur heb ik besloten mijn master te volgen aan de Vrije Universiteit te (ja, echt) Amsterdam.

Hoewel ik blij wonen waar ik woon en het hele studentenriedeltje inmiddels wel denk te begrijpen, waande ik me vorige week weer volledig een eerstejaars toen ik - bijna te laat voor het allereerste college - een zaal inliep waar ik een plek moest zoeken tussen een heleboel vreemde ogen. Net als bij het eerste college Inleiding Burgerlijk Recht,

zocht ik ook nu weer verwachtingsvol en enigszins onzeker een stoel uit, klapte ik mijn laptop open en lachte ik schaapachtig naar een paar mensen met wie ik oogcontact maakte.

Toen ik na de middelbare school in september 2018 in het Gorlaeus belandde tussen bijna duizend andere eerstejaars was het overweldigende gevoel van nieuwheid weliswaar veel heftiger en intimiderender dan nu, toch voelde de vlaag onzekerheid en eenzaamheid die over me heen kwam heel bekend.

Uiteindelijk ben je als bachelorstudent individueller en eenzamer dan op de middelbare school, en ben je als masterstudent individueller en eenzamer dan als bachelorstudent.

Als je referentiekader voor vriendschap (net zoals bij mij) het soort is dat je terug kan vinden in films, series en tv van de jaren ‘go en ‘oo, is het even wennen als je vriendschappen zich in je studententijd niet zo vormen als in *Friends*, *Sex and the City* of *Harry Potter*. Het idee hoe (h)echte vriendschap ‘moet’ zijn en zoals we het misschien op de middelbare school nog ervoeren, voelde voor mij in ieder geval heel ver weg toen ik na wat ongemakkelijk knikken en lachen in de pauze van een college dan toch maar de stilte tussen mij

en mijn buurvrouw doorbrak om een opmerking te maken over de slides en het gekke Engels van onze professor.

En terwijl er in mijn Leidse bachelor altijd nog grote groepen club-, ploeg- en/of huisgenoten (van anderen) te vinden waren om bij aan te haken, heeft de start van een master al deze groepjes in mootjes gehakt. Hoewel er nog geen drie maanden verstreken zijn sinds het eind van het vorige academisch jaar en het begin van het nieuwe, zijn we als heuse *lone wolves* op onszelf aangewezen op onze verschillende faculteiten aan verschillende universiteiten in verschillende steden.

Ik verwacht dat het (toegegeven, misschien wat onrealistische) verlangen naar een ‘harde kern’ nog wel even zal blijven, maar misschien is het ook leuk om weer op onszelf aangewezen te zijn nu we beginnen aan deze nieuwe fase van student-zijn. Vriendschappen veranderen, verwateren en versplinteren misschien naarmate we ouder worden, maar net zo goed zijn we beter in staat om te bepalen wie goed voor ons zijn en hen vervolgens in ons leven (en eventuele andere, oudere vriendschappen) te vlechten. Bovendien bestaat ook mijn nieuwe studie naar alle waarschijnlijkheid uit een twintigtal *lone wolves* van over de hele wereld, en wie weet kan ik met een paar van hen nog een hele nieuwe roedel vormen.

Maia de Quay studeert Rechten

De start van de master heeft alle groepjes club- en huisgenoten in mootjes gehakt